001/81/2018

Janina Mackiewicz

28.11.2018

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne asiantuntijakuulemiseen torstaina 29.11.2018 klo 12.15

U 37/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta ja sitä täydentävä jatkokirjelmä UJ 31/2018 vp

Akava ry kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriön jatkokirjelmästä liittyen komission ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta, ns. ilmoittajien suojaa koskevasta direktiivistä.

Yleistä

Akava toivoo, että ehdotus etenee trilogeihin joulukuussa ja saadaan päätökseen hyvissä ajoissa ennen EU-vaaleja. Jos asian eteneminen kuitenkin pitkittyy Suomen kaudelle, on hyvä, että siihen varaudutaan perusteellisesti.

Akavan kannalta on edelleen tärkeää, että trilogeissa tuodaan esille myös ns. *”non-regression clause”*. Direktiiviin pitää kirjata, että jäsenvaltioita, joilla on jo olemassa suotuisampi ilmoittajien suojaa koskeva lainsäädäntö, estetään heikentämästä suojelun tasoa. Näin direktiiviä ei voida käyttää tekosyynä kansallisten sääntöjen heikentämiselle.

Suomen kanta

Akava on erittäin tyytyväinen siihen, että Suomen suhtautuminen direktiiviehdotukseen on myönteinen. Direktiiviehdotuksen hyväksyminen olisi iso harppaus ilmoittajien suojelua koskevassa lainsäädännössä EU:n laajuisesti.

Direktiivin soveltamisala

Akava painottaa, että direktiivin soveltamisalaan tulisi lisätä työntekijöiden suojelu, joka on Euroopan parlamentin lakipalvelun selvityksen mukaan mahdollista. Tämä koskisi SEUT-sopimuksen 153 artiklan alakohtia (1), (a), (b), (e): *”…unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa seuraavilla aloilla: a) erityisesti työympäristön parantaminen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi; b) työehdot; e) tiedottaminen työntekijöille ja työntekijöiden kuuleminen”*.

Edellytykset ilmoittajan suojalle

Akava kannattaa ilmoitusmenettelyssä ilmoittajan vapautta itse päättää käyttääkö ensisijaisesti sisäistä vai ulkoista ilmoituskanavaa. Direktiiviin ei tule sisällyttää *pakollista* sisäistä ilmoittamista toimivaltaisen viranomaisen sijasta. Toimivaltaisten viranomaisten tulee valvoa sääntelyä ja ilmoittajien on voitava ilmoittaa väärinkäytöksistä ilman esteitä. Nykyinen kolmiportainen järjestelmä edellyttää laajaa listaa poikkeuksista, mikä puolestaan aiheuttaa epävarmuutta mahdollisille ilmoittajille. Olemme tietoisia siitä, että tämän toteutumisen ehtona jotkut tahot vaativat, että kohta työnantajan edellytyksestä perustaa pakolliset sisäiset ilmoituskanavat poistetaan.

Ilmoittamiselle ei tule kuitenkaan asettaa liian korkeita edellytyksiä, jotta kynnys on riittävän matala ilmoittaa väärinkäytöksistä ja se mahdollistaa asioihin puuttumisen. Lisäksi on oltava mahdollisuus anonyymien ilmoitusten tekemiseen. Ilmoittajien henkilöllisyyden paljastuessa on direktiiviin mukainen suoja ulotettava heihin.

Sisäiset ilmoituskanavat

Yrityksissä ja kunnissa tulee olla sisäiset ilmoituskanavat, mutta niiden ensisijainen hierarkia viranomaisiin verrattuna ilmoitusta tehdessä ei ole perusteltua.

Palautteen antaminen ilmoittajalle

Ilmoittajan tulee aina saada kuittaus, että ilmoitus on vastaanotettu ja että toimenpiteisiin on ryhdytty.

Vastatoimien kielto

Suomen tulee neuvotteluissa huolehtia, että vastatoiminen kielto pysyy vahvana ja selkeänä.

Pääasiallinen sisältö

Ilmoittajan suojan edellytykset

Toivomme ettei vilpittömän mielen edellytyksen lisääminen nouse esille vaatimuksena ilmoittajien suojalle. Sitä ei tulisi nostaa erikseen esille ja esim. Ison-Britannian lainsäädännössä vaatimus. Myös Italiassa se on tietääksemme kielletty edellytys. Jos asia nousee kuitenkin edelleen esille, kannatamme muotoilua *“tehdä raportteja perustuen kohtuulliselle uskomukselle” (make reports based on a reasonable belief)*.

Palautteen antaminen ilmoittajalle

On kannatettavaa, että kohta palautteen antamisesta selkeytetään ja että aikarajat ovat mahdollisimman lyhyet.

Ilmoittajan henkilöllisyyden luottamuksellisuus

Kuten jo kohdassa “edellytykset ilmoittajan suojalle” Akava toivoo, että direktiivissä myös mainitaan anonyymi ilmoittaminen ja että näiden henkilöiden identiteetin paljastuessa luottamuksellisuus säilyy ja heille taataan direktiivin mukainen suoja.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

On ennakoitavissa, että työntekijöiden suojelua koskeva lisäys nousee esille tarkemmin trilogeissa, varsinkin kun Euroopan Parlamentin JURI-valiokunta kannatti sen lisäämistä. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) nojalla sen lisääminen on mahdollista. Akava toivoo, että Suomi kannattaa sen lisäämistä.

Akava ry:n puolesta

Janina Mackiewicz
EU-asioiden päällikkö

Lotta Savinko
Työelämäasioiden päällikkö